

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)

20 09 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Рівень вищої освіти: *Другий (магістерський)*

Галузь знань: В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Спеціальність: В10 «Філософія»

Освітньо-професійна програма: «Філософія»

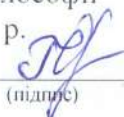
Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія релігії та релігієзнавство». Одеса : ОНУ, 2025. 17с.

Розробники: Бевзюк Н.П., канд. іст. н., доцент, доцент кафедри філософії ОНУ імені І.І. Мечникова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол № 1 від "27" серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Інна ГОЛУБОВИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП «Філософія»

(підпис)

(Інна ГОЛУБОВИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "29" серпня 2025 р.

Голова НМК

(підпис)

(Галина ЛЕВЧЕНКО)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № _____ від "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № _____ від "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 2	Галузь знань <u>В Культура, мистецтво та гуманітарні науки</u> Спеціальність <u>В10 Філософія</u> Рівень вищої освіти: <i>Другий (магістерський)</i>	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	-й
		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		22 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		80 год.	108 год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Філософія релігії та релігієзнавство» — дати здобувачам системне, цілісне розуміння сутності та методологічних основ філософії релігії, показати її місце в системі релігієзнавчих наук, виявити специфіку історичної та концептуальної частин філософії релігії. Сформувати у здобувачів розуміння сутності релігії як такої, представити філософську інтерпретацію основних феноменів релігійного життя. Ознайомити здобувачів з процесом становлення філософії релігії як галузі філософської науки

Завдання курсу — розкрити зміст онтологічного елементу філософії релігії. Розглянути сутність гносеологічної філософії релігії. Виявити епістемологічний статус релігії. Пропонується виклад філософії релігії як концептуальної форми. При цьому критерієм осмислення цієї дисципліни є виявлення логічних структур у розв’язанні проблеми релігії, змісту віри, феномену потойбічності, проблеми Бога

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність: Здатність продукувати нові ідеї, розв’язувати комплексні проблеми у сфері філософії, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення

Загальні компетентності:

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ЗК 4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність використовувати історико-філософську спадщину в осмисленні та розв’язанні дослідницьких проблем;

СК 2. Усвідомлення зв’язків філософської спеціалізації з іншими інтелектуальними й гуманітарними практиками;

СК 6. Здатність здійснювати аналіз, оцінку і прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань;

СК 8. Здатність викладати філософські дисципліни у закладах вищої освіти.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Здійснювати інтелектуальний пошук, виявляти і критично осмислювати актуальні проблеми сучасної філософської думки, розробляти їх в рамках власного філософського дослідження.

ПРН 3. Вміти реконструювати історичний поступ світової філософії, еволюцію філософських ідей і проблем.

ПРН 7. Критично осмислювати, аналізувати та оцінювати філософські тексти, застосовувати релевантні методи їх аналізу та інтерпретації.

ПРН 11. Аналізувати, оцінювати і прогнозувати соціальні, політичні, економічні та культурні процеси із застосуванням фахових знань та спеціалізованих навичок розв’язання складних задач філософії.

ПРН 15. Розробляти і викладати філософські дисципліни в закладах освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- основні концепції філософії релігії в історичному аспекті;
- основні проблеми метафізики, онтології, епістемології, праксеології релігії;
- феномен релігії в світлі метафізичного розгляду;
- феномен релігії в епістемологічному зрізі;
- онтологічні перспективи в осмисленні феномену віри;
- метафізичний аналіз потойбічності.
- проблему Бога в світлі метафізики релігії.
- епістемологічний аспект проблеми Бога.

вміти:

- теоретично інтерпретувати форми релігійного знання;
- користуватися методами філософського осмислення релігії;
- розбиратись у сутності таких понять як релігійний досвід, віра, релігійне почуття, релігійне світовідчуття;
- володіти вмінням адекватно оцінювати вклад певної філософсько-релігійної школи у скарбницю світової духовної та інтелектуальної культури;
- використовувати категорії філософії релігії для пізнання релігійної дійсності;
- раціонально оцінювати стан і тенденції релігійного розвитку на основі отриманих теоретичних знань;
- володіти методологією пізнання релігійних явищ і процесів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія формування філософії релігії та релігієзнавства.

Тема 1. Предмет курсу філософія релігії та релігієзнавство.

Місце філософії релігії в системі філософського знання. Виникнення філософії релігії як галузі знання, її відміна від релігієзнавства і релігійної філософії. Загальні поняття філософії релігії. Структура та проблематика філософії релігії. Основні принципи філософського дослідження релігії. Проблема визначення релігії. Основні елементи та структура релігії. Релігійна віра: структура, компоненти та функція.

Тема 2. Історія філософії релігії в епоху античності та середньовіччя.

Своєрідність античної філософії: раціональність, космоцентризм, просторовий образ світу, уможливлення характер. Ксенофан Кофолонський і Продік Кеосський про виникнення уявлень про богів. Платон про об'єктивне походження релігії. Епікур як перший засновник психологічної теорії походження релігії. Лукрецій Кар про природу виникнення та зміст релігії. Цицерон про особливості релігії. Основні проблеми філософії релігії середньовіччя. Аврелій Августин про особливості релігії. Фома Аквінський: релігія як богошанування.

Тема 3. Історія філософії релігії Нового часу. Б. Спіноза. Д. Юм.

Формування філософії релігії та релігієзнавства як галузі дослідження. Проблеми релігії в філософії деїзму і пантеїзму. Концепція «Природної релігії». Теорія страху Б. Спінози. Особливості історичної і істинної релігії у тлумаченні Б. Спінози. «Політеїзм» і «теїзм» в філософії релігії Д. Юма. Бог як джерело моральності.

Тема 4. Філософія релігії та релігієзнавства в німецькій філософській традиції: І. Кант, Г.В.Ф. Гегель

І. Кант: релігія як мораль. Ідея Бога як ідеал чистого розуму. Мораль як істинна сутність релігії. Історична віра і віра Одкровення у тлумачення І. Канта. Г.В.Ф Гегель: релігія як мислення. Філософія релігії як вища філософія; релігія – сфера вічної істини, подолання роз'єднаності. Форми релігійного відношення. Співвідношення релігії і філософії.

Тема 5. Філософія релігії та релігієзнавства в німецькій філософській традиції: Л. Фейєрбах, Ф. Шляйєрмахер.

Натуралістична філософія релігії Л. Фейєрбаха. Філософська антропологія Л. Фейєрбаха. Критика релігійної моралі. Релігія любові Л. Фейєрбаха. Філософія релігії Ф. Шляйєрмахера: релігія як почуття. Загальна характеристика праці Ф. Шляйєрмахера «Промови про релігію». Релігія як первісна єдність нерозділенного.

Тема 6. Філософія релігії в українській філософській традиції.

Поняття Бога в творчій спадщині Г. Сковороди. Концепція поділу світу на дві натури. Г. Сковорода про божественну сутність людини. Г. Сковорода про пізнання себе як пізнання Бога. Філософія релігії І. Франка. І. Франко про походження релігії та її соціальні функції. Релігійний фактор у національному житті українського народу.

Змістовий модуль 2. Філософські концепції природи релігії.

Тема 7. Філософський аналіз релігії. Онтологія релігії.

Ідея подвійного світу – головна риса релігійної свідомості. Буття Бога у філософській інтерпретації. Основні філософські форми усвідомлення Бога. Характер і функції доказів буття Бога. Традиційні докази буття Бога. Атрибути Бога. Філософсько-антропологічне обґрунтування буття Бога. Пошуки новаторських доказів підтвердження існування Бога.

Тема 8. Епістемологія релігії.

Релігія як знання. Особливості релігійного світогляду. Поняття релігійної істини. Проблема Богопізнання. Ейдетичне (інтуїтивне) осягнення феномену релігії. Можливості раціонального осмислення віри та надприродного. Поняття релігійної істини. Релігійна істина у виявах ментальностей. «Священне» та «містичний досвід»: основний зміст. Специфіка релігійного переконання. Проблема раціональності релігійних переконань. Віра і раціональність.

Тема 9. Праксеологія релігії.

Поняття релігійної діяльності. Проблема Бога в її праксеологічному вимірі. Розкриття діяльнісного аспекту Бога. Форми актуалізації Бога. Смысл явленості Бога. Праксеологічне виправдання віри. Тлумачення шляху реалізації віри. Культова і позакультова діяльність. Місце культу в структурі релігії. Зміст культової діяльності. Молитва, види молитви. Основні прояви релігійного життя. Принципи аналізу релігійної діяльності. Особистість в релігійному спілкуванні.

Тема 10. Антропологія релігії.

Філософсько-релігійна антропологія в контексті теоретичного антропологічного знання. Ставлення людини до Бога – фундаментальна проблема релігійного світобачення. Образ людини в християнській антропології. Людина як місце і носій питань про Бога. Сучасні концепції релігійної антропології: пошук Бога людиною і пошук людини Богом. Бог як абсолютна сила, основа актуальної реальності людини і світу.

Тема 11. Особливості відношення між «Богом філософів» і живим Богом віри.

Дистанція між людським мисленням про Бога і божественною реальністю в філософії Платона. Апологетичний, апофатичний і міфопоетичний характер філософської теології

Платона. Теоретична рефлексія – основна риса теології Аристотеля. Б. Паскаль: свідомість розриву між мислимим і переживаемим Богом. Поворот від фізикалістського до особистого обґрунтування категорій в кантівському мисленні про Бога. Необхідність оновлення недогматичного засобу філософтування в сучасному мисленні про Бога.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Історія формування філософії релігії та релігієзнавства.										
Тема 1. Предмет курсу філософія релігії та релігієзнавство.	10	2	2		6	12	2	2		8
Тема 2. Історія філософії релігії в епоху античності та середньовіччя.	12	2	2		8	10				10
Тема 3. Історія філософії релігії Нового часу. Б. Спіноза. Д. Юм.	10	2	2		6	10				10
Тема 4. Філософія релігії та релігієзнавства в німецькій філософській традиції: І. Кант, Г.В.Ф. Гегель	14	2	2		10	12	2			12
Тема 5. Філософія релігії та релігієзнавства в німецькій філософській традиції: Л. Фейєрбах, Ф. Шляйєрмахер.	14	2	2		10	12				12
Тема 6. Філософія релігії в українській філософській традиції.	10	2	2		6	12	2			10
Разом за змістовим модулем 1	70	12	12		46	68	6	2		62
Змістовий модуль 2. Філософські концепції природи релігії.										
Тема 7. Філософський аналіз релігії. Онтологія релігії.	10	2	2		6	15				8

Тема 8. Епістемологія релігії.	10	2	2		6	15				8
Тема 9. Праксеологія релігії.	8	2			6	10				10
Тема 10. Антропологія релігії.	10	2			8					10
Тема 11. Особливості відношення між «Богом філософів» і живим Богом віри.	12	2	2		8		2	2		10
Разом за змістовим модулем 2	50	10	6		34	40	2	2		46
Усього годин	120	22	18		80	120	8	4		108

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин Денна/заочна
1	Філософія релігії, її предмет та визначення. Релігієзнавство як наука. 1. Предмет філософії релігії та його місце в системі філософського знання. 2. Філософія релігії в епоху античності, середньовіччя та епоху Відродження. 3. Наукове релігієзнавство, його структура. 4. Функції релігієзнавства. Основні школи релігієзнавства.	2/2
2	Філософські концепції походження релігії. 1. Політеїзм і теїзм і історії людства: концепція Д. Юма. 2. Концепція прамонотеїзма у вченні М. Мюллера. 3. Концепція Е. Тайлора: анімізм як мінімум релігії. 4. Психологічна концепція З. Фрейда.	2
3	Класична філософія релігії: релігія як мораль (І.Кант), релігія як мислення (Г.В.Ф. Гегель). 1. Проблема релігії у вченні про пізнання. Релігія як мораль. 2. Критика традиційної метафізики (трансцендентальна діалектика). 3. Розуміння релігії в ранніх творах Г.В.Ф. Гегеля та у його постфеноменологічний період. 4. Інтерпретація Г.В.Ф. Гегеля історії релігії.	2
4	Класична філософія релігії: релігія як почуття (Ф. Шляйєрмахер), філософія релігії Л. Фейєрбаха. 1. Загальна характеристика праці Ф. Шляйєрмахера «Промови про релігію». 2. Релігія як почуття у філософії релігії Ф. Шляйєрмахера. 3. Натуралістична філософія релігії Л. Фейєрбаха. 4. Критика релігійної моралі. Релігія любові Л. Фейєрбаха.	2

5	Філософія релігії в українській філософській традиції. 1. Г. Сковорода про божественну сутність людини. 2. Г. Сковорода про пізнання себе як пізнання Бога. 3. І. Франко про походження релігії та її соціальні функції. 4. Релігійний фактор у національному житті українського народу.	2
6	Філософський аналіз релігії. Онтологія релігії. 1. Ідея подвійності світу, як головна риса релігійної свідомості. 2. Буття Бога у філософській інтерпретації. 3. Основні філософські форми усвідомлення Бога.	2
7	Епістемологія релігії. 1. Релігія як знання. 2. Поняття релігійної істини. 3. Проблема богопізнання. 4. Ейдетичне (інтуїтивне) осягнення феномену релігії.	2
8	Антропологія релігії. 1. Відношення людини до Бога, як основна проблема релігійного світогляду. 2. Образ людини в християнській антропології. 3. Сучасні концепції релігійної антропології (християнський персоналізм: Е. Муньє, К. Войтила; феноменологічна антропологія релігії: М. Еліаде, Р. Отто; екзистенціальна антропологія: С. К'єркегор, П. Тілліх)	2
9	Особливості відношення між «Богом філософів» і живим Богом віри. 1. Апологетичний, апофатичний і міфопоетичний характер філософської теології Платона. 2. Б. Паскаль: свідомість розриву між мислимим і переживаемим Богом. 3. Поворот від фізикалістського до особистого обґрунтування категорій в кантівському мисленні про Бога. 4. Необхідність оновлення недогматичного засобу філософствування в сучасному мисленні про Бога.	2/2

Види роботи:

- [1] – опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;
 - [2] – на основі запропонованих робіт в списку літератури підготувати виступ, продемонструвати вміння оперувати ключовими поняттями та ідеями, представленими в текстах;
 - [3] – написати рецензію і/або філософське есе на запропонований викладачем текст, як опис проблемної ситуації;
 - [4] – підготовка до виступу з експертною оцінкою теоретичних висловлень на тему семінара, спираючись на рекомендації викладача;
 - [5] – підготовка до презентації самостійного дослідження (захист реферату, есе).
- Критерієм оцінювання самостійної роботи є повнота викладу та змістова наповнюваність матеріалу, поданого в рефераті та самостійність і творчий підхід у написанні есе.

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
-------	--------------------------	-----------------

1	Місце філософії релігії в системі філософського знання. Виникнення філософії релігії як галузі знання, її відміна від релігієзнавства і релігійної філософії. Загальні поняття філософії релігії. Структура та проблематика філософії релігії. Основні принципи філософського дослідження релігії. Проблема визначення релігії. Основні елементи та структура релігії. Релігійна віра: структура, компоненти та функція. [1,2,3]	7/10
2	Своєрідність античної філософії: раціональність, космоцентризм, просторовий образ світу, умоглядний характер. Ксенофан Кофолонський і Продік Кеоський про виникнення уявлень про богів. Платон про об'єктивне походження релігії. Епікур як перший засновник психологічної теорії походження релігії. Лукрецій Кар про природу виникнення та зміст релігії. Цицерон про особливості релігії. Основні проблеми філософії релігії середньовіччя. Аврелій Августин про особливості релігії. Фома Аквінський: релігія як богошанування. [1,2,3]	6/8
3	Формування філософії релігії та релігієзнавства як галузі дослідження. Проблеми релігії в філософії деїзму і пантеїзму. Концепція «Природної релігії». Теорія страху Б. Спінози. Особливості історичної і істинної релігії у тлумаченні Б. Спінози. «Політеїзм» і «теїзм» в філософії релігії Д. Юма. Бог як джерело моральності. [1,2,3]	7/10
4	Кант: релігія як мораль. Ідея Бога як ідеал чистого розуму. Мораль як істинна сутність релігії. Історична віра і віра Одкровення у тлумаченні І. Канта. Г.В.Ф Гегель: релігія як мислення. Філософія релігії як вища філософія; релігія – сфера вічної істини, подолання роз'єднаності. Форми релігійного відношення. Співвідношення релігії і філософії. [1,2,3]	6/8
5	Натуралістична філософія релігії Л. Фейєрбаха. Філософська антропологія Л. Фейєрбаха. Критика релігійної моралі. Релігія любові Л. Фейєрбаха. Філософія релігії Ф. Шляйєрмахера: релігія як почуття. Загальна характеристика праці Ф. Шляйєрмахера «Промови про релігію». Релігія як первісна єдність нерозділенного. [1,2,3]	14/10
6	Поняття Бога в творчій спадщині Г. Сковороди. Концепція поділу світу на дві натури. Г. Сковорода про божественну сутність людини. Г. Сковорода про пізнання себе як пізнання Бога. Філософія релігії І. Франка. І. Франко про походження релігії та її соціальні функції. Релігійний фактор у національному житті українського народу. [1,2,3]	6/14
7	Ідея подвійного світу – головна риса релігійної свідомості. Буття Бога у філософській інтерпретації. Основні філософські форми усвідомлення Бога. Характер і функції доказів буття Бога. Традиційні докази буття Бога. Атрибути Бога. Філософсько-антропологічне обґрунтування буття Бога. Пошуки новаторських доказів підтвердження існування Бога. [1,2,3]	6/14
8	Релігія як знання. Особливості релігійного світогляду. Поняття релігійної істини. Проблема Богопізнання. Ейдетичне (інтуїтивне) осягнення феномену релігії. Можливості раціонального осмислення віри та надприродного. Поняття релігійної істини. Релігійна істина у виявах ментальностей. «Священне» та	6/14

	«містичний досвід»: основний зміст. Специфіка релігійного переконання. Проблема раціональності релігійних переконань. Віра і раціональність. [1,2,3]	
9	Філософсько-релігійна антропологія в контексті теоретичного антропологічного знання. Ставлення людини до Бога – фундаментальна проблема релігійного світобачення. Образ людини в християнській антропології. Людина як місце і носій питань про Бога. Сучасні концепції релігійної антропології: пошук Бога людиною і пошук людини Богом. Бог як абсолютна сила, основа актуальної реальності людини і світу. [1,2,3]	6/10
10	Дистанція між людським мисленням про Бога і божественною реальністю в філософії Платона. Апологетичний, апофатичний і міфопоетичний характер філософської теології Платона. Теоретична рефлексія – основна риса теології Аристотеля. Б. Паскаль: свідомість розриву між мислимим і переживаемим Богом. Поворот від фізикалістського до особистого обґрунтування категорій в кантівському мисленні про Бога. Необхідність оновлення недогматичного засобу філософствування в сучасному мисленні про Бога. [1,2,3]	16/10
	Разом	80/108

До самостійної роботи відноситься (на вибір викладача):

- [1] – підготовка до лекцій, семінарських занять;
- [2] – написання рефератів, есе.
- [3] – підготовка доповіді.

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання	Дотично до теми (та/або Компетентності, результати навчання, що формуються)
Хромець В. Вступ до релігієзнавства. Освітній простір «Common space» https://www.youtube.com/watch?v=pmVRZg5-XbY Курс допоможе дослідити корені людських вірувань та їх еволюцію протягом історії; розібратися в ключових теоріях та методах вивчення релігії; зрозуміти, як релігія впливає на суспільство, культуру та окрему особистість. Релігія розглядається через призму різних дисциплін: історія релігії, соціологія релігії, психологія релігії та їхній зв'язок з іншими сферами гуманітарних наук. Цей курс допоможе аналізувати релігійні явища, використовувати міждисциплінарний підхід та критично оцінювати різні релігієзнавчі концепції, які необхідні для розуміння складних явищ у сучасному світі Максимальна оцінка за проходження курсу - 5 балів. Філософське підґрунтя релігійної освіти. https://www.journal-discourse.com/uk/kataloh-statei/2020/2020-r-246/filosofske-pidgruntia-relihiieznachoi-osvity	Тематика курсу відповідає темам курсу «Філософія релігії та релігієзнавство» Компетентності: ЗК 1. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК 4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. СК 1. Здатність використовувати історико-філософську спадщину в осмисленні та розв'язанні дослідницьких проблем; СК 6. Здатність здійснювати аналіз, оцінку і прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань; Програмні результати навчання: ПРН 1. Здійснювати інтелектуальний пошук, виявляти і критично осмислювати актуальні проблеми сучасної філософської думки, розробляти їх в рамках власного філософського дослідження.

Релігієзнавчі студії. Освітній дискурс: збірник наукових праць 24(6) 2020 Комплексний аналіз філософських засад, принципів і загального підґрунтя релігієзнавчої освіти. Предмет дослідження – філософські засади релігієзнавчої освіти. Максимальна оцінка за проходження курсу і отримання сертифікату - 10 балів. Критерій оцінки - обсяг за кредитами: 1 кредит (30 годин) - 10 балів до дотичної теми або змістового модуля. Максимальна кількість балів за неформальну освіту – не більше 2х кредитів.	ПРН 3. Вміти реконструювати історичний поступ світової філософії, еволюцію філософських ідей і проблем.
---	--

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання».

9. Методи навчання

Під методами навчання розуміють способи навчальної роботи викладача та організації навчально-пізнавальної діяльності студентів з метою вирішення різноманітних дидактичних завдань, спрямованих на оволодіння матеріалом, який потрібно засвоїти.

Використовуються методи:

1. Організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесно-інформаційні, наочно-евристичні, практично-репродуктивні, проблемні, частково-пошукові, дедуктивні, індуктивні; лекція, пояснення, робота з книгою.

2. Стимулювання навчально-пізнавальної діяльності: наукові дискусії, написання есе, статті; робота зі словником.

3. Контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: усне опитування, письмові роботи, контрольні, тестування самоперевірка, співбесіди.

3.1. Використання комп'ютерної техніки, робота в Інтернет.

3.2. Використання аудіовізуальних засобів навчання.

До методів викладання курсу залучені бесіда, дискусія, “круглі столи” та інші, що передбачають вільний обмін думками між викладачем і студентами. Як правило, дискусія спрямована і на формування переконань, які сприяють засвоєнню студентами не лише інформації, але і засобів самовиявлення.

10. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості здобувача з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, семінарські заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що розглядаються та обговорюються на семінарських заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає: реферати, презентації, есе, онлайн курс.

Критерії оцінювання поточного контролю: оцінюються знання, які виявив здобувач при

роботі на семінарських заняттях та при виконанні самостійної роботи. Додаткові до поточного оцінювання бали нараховуються за онлайн курс.

Повторне складання заліку з метою покращення оцінки не допускається.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
3 бали за тему 1-6; 4 бали за тему 7-14	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо). Ї Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичного завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;
3 бали за тему	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
2 бали за тему	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки. Може використовувати знання для стандартних практичних ситуацій, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання
1 бал тему	Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни. Планує та виконує частину практичних завдань, відсутні сформовані уміння та навички.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Доклад-Презентація	6	відповідність змісту доповіді здобувача та/або оригінальність візуального представлення відповідному навчальному матеріалу.
Реферат	15	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.
Есе	20	здатність узагальнювати теоретичний матеріал та викладати його на прикладах професійної діяльності практичного психолога
Онлайн курс	10	максимальна оцінка за проходження курсу і отримання сертифікату - 10 балів

Протягом засвоєння навчальної дисципліни здобувачі мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони порівно розподіляються, а потім сумуються.

Змістовий модуль:

- робота на практичних заняттях (65 балів);
- захисту реферату (15 балів);
- перевірка есе (20 балів);

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затверджені шкали. Результати академічної успішності здобувачів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС. У таблиці нижче наведено загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно 90 - 100	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає під час усних виступів; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань.	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, вмів вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розумів її значення для своєї професійної підготовки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуального завдання при виконанні самостійного завдання, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому.
Добре 85 - 89	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вмів самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни.	Виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, має стійкі навички виконання завдання.
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вмів самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни.	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Задовільно 70 – 74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вмів вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни Окремі завдання кожної теми контролю не виконав.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вмів достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни.	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного	Володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування);	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вмів викласти зміст більшості основних питань навчальної

складання 35 - 59	безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; під час відповіді допускає суттєві помилки.	дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 0-34	Не володіє навчальним матеріалом.	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав контролю.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 10%). Обов'язкова присутність здобувачів на підсумковому контролі. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). У випадку відсутності здобувача на лекції або практичному занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через опитування в позааудиторний час (час консультацій викладача). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. Викладач має враховувати можливості здобувачів скористатися опануванням неформальної освіти. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліково-екзаменаційній відомості та заліковій книжці.

11. Питання для поточного контролю

1. Предмет курсу філософії релігії та релігієзнавства.
2. Загальні поняття філософії релігії. Структура та проблематика курсу.
3. Основні принципи філософського дослідження релігії.
4. Релігійна віра: структура, компоненти та функції.
5. Особливості античної філософії релігії. Платон про об'єктивне походження релігії.
6. Лукрецій Кар про природу виникнення та зміст релігії.
7. Основні проблеми філософії релігії середньовіччя. Аврелій Августин та Фома Аквінський про релігію.
8. Теорія страху Б. Спінози.
9. «Політеїзм» і «теїзм» в філософії релігії Д. Юма.
10. І. Кант: релігія як мораль. Ідея Бога як ідеал чистого розуму.
11. Г.В.Ф. Гегель: релігія як мислення. Філософія релігії як вища філософія.
- 12.Натуралістична філософія релігії Л. Фейєрбаха.
- 13.Ф. Шляйєрмахер: релігія як почуття. Релігія як первісна єдність нерозділенного.
- 14.Поняття Бога у творчій спадщині Г. Сковороди; пізнання себе як пізнання Бога.
- 15.І. Фіранко про походження релігії та її соціальні функції.
- 16.Онтологія релігії. Буття Бога у філософській інтерпретації.
- 17.Традиційні докази буття Бога. Філософсько-антропологічне обґрунтування буття Бога.
- 18.Епістемологія релігії. Особливості релігійного світогляду. Поняття релігійної істини.
- 19.Специфіка релігійного переконання. Віра і раціональність.
- 20.Праксеологія релігії. Поняття релігійної діяльності.
- 21.Розкриття діяльнісного аспекту Бога. Форми актуалізації Бога.
- 22.Праксеологічне виправдання віри. Тлумачення шляху реалізації віри.
23. Місце культу в структурі релігії. Культова і позакультова діяльність.
- 24.Особистість в релігійному спілкуванні. Принципи аналізу релігійної діяльності.
- 25.Особливості філософсько-релігійної антропології.

- 26.Людина як місце і носій питань про Бога.
- 27.Сучасні концепції релігійної антропології.
- 28.Мислення про Бога і божественна реальність в філософії Платона.
- 29.Теоретична рефлексія в теології Аристотеля.
- 30.Філософські роздуми в сучасному мисленні про Бога.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Поточний контроль на лекціях	1	6	6	1	5	5
Семінарські заняття	6	6	36	6	3	18
Разом			42			23
Разом	65					
Оцінка самостійної роботи:						
Реферат	15	1	15			
Есе				20	1	20
Разом	35					
Залік						
Підсумкова сума балів	100					

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний та періодичний контроль		Захист реферату , есе	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2		
42	23	35	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія релігії та релігієзнавство». Одеса: ОНУ, 2025. 17 с.
2. Силабус курсу «Філософія релігії та релігієзнавство», 2025.

14. Рекомендована література

Основна

1. Голловей Р. Коротка історія релігій. Київ : Вид-во Наш формат. 2023. 256 с.
2. Лубський В.І. Релігієзнавство. Київ. ЦУЛ. 2022, 448 с.
3. Мондін Б. Філософія релігії і теодіцея. Київ : Місіонер, 2021. 208 с.
4. Петрушенко В. Епістемологія релігії: Навчальний посібник. Львів : Град Лева. 2022, 220 с.
5. Релігієзнавство: навчальний посібник Автор: Наук. ред. Д.В. Брильов Київ. Вид-во: Дух і Літера, 2020, 328 с.
6. Синиця А. Сучасна аналітична філософія: від прагматики мови до концептуалізації свідомості Львів : Вид-во: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017. 448с.
7. Филипович Л.О. Функціональність релігії: український контекст : монографія / за ред. А. Колодного, Л. Филипович. Київ : УАР, 2017. 339 с.
8. Філософія і феноменологія релігії. Інструктивно-методичні матеріали для організації самостійної роботи. Житомир : Житомирський державний університет ім. І. Франка 2020, 20с.

Додаткова

1. Ісламознавство : навчально-методичний посібник з конфесійно-практичного релігієзнавства для студентів філософського факультету / Горбаченко Т., Лубський В., Лубська М., Лубська Т., Київ : Наукова думка, 2018. 632 с.
2. Ісмагілов С.Я., Якубович М.М. Ісламознавство: навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. 236 с.
3. Смержевська О. Постмодерністські візії релігійності: сучасне язичництво у міській культурі (Україна в загальноєвропейському контексті). Київ : Видавець Олег Філюк, 2017. 198 с.
4. Фенно І. М. Модерністська криза в Католицькій церкві: навчальний посібник. Київ, 2021. 161 с.
5. Филипович Л. О. Культура релігійного життя. Вибрані праці / за упор. Г. Филиповича і ред. А. Колодного. Київ : Інтерсервіс, 2016. 584 с.
6. Хванг Т. Походження релігій. Київ : Вид-во Книгоноша. 2017, 208с.

15. Електронні інформаційні ресурси

http://lib.onu.edu.ua/	Бібліотека ОНУ імені І.І.Мечникова
http://www.ognb.odessa.ua/	Одеська національна наукова бібліотека
http://www.nbu.gov.ua/	Бібліотека ім. В.Вернадського
http://lib-gw.univ.kiev.ua/	Бібліотека ім. Максимовича КНУ імені Т. Шевченка
http://www.filosof.com.ua/	Інститут філософії імені Г. Сковороди
http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html	Інститут української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського
http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html	Найвидатніші філософи світу та України
http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/lit-bac.html	Філософія (для бакалаврів природничих спеціальностей)
http://plato.stanford.edu/	Філософська енциклопедія Стенфордського університету. (Англійською мовою).
http://www.utm.edu/research/iep/	Філософська Інтернет- енциклопедія. (Англійською мовою).
http://www.uct.kiev.ua/~sofi/	Центр практичної філософії
http://www.ji-magazine.lviv.ua/index.htm	Незалежний культурологічний часопис «Ї» є недержавною громадською організацією, що досліджує проблеми культурології, політології, філософії.
Веб-сайт. URL: https://vue.gov.ua/	Велика українська енциклопедія. 2020.
Веб-сайт. URL: http://www.pravenc.ru/index.html	Православная энциклопедия.
Веб-сайт. URL: https://www.religion.in.ua/	Релігії в Україні.
Веб-сайт. URL: http://www.myriobiblos.gr/patrology_en.html	Патрологія. Українська Релігієзнавча Енциклопедія.